

„ЗАСТАВА“ излази трипут
у недељи, средом, петком
и недељом
Ц. а је на годину 14. фор
на о год. 7 фор. на чет-
врт године 3 фор 50 нов.
а пр. за Аустрију, а за Ср-
бију на годину 140 гроша
на по год. 70, а на четврт
године 35 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по
личици прета, које се
монта заузимају, и за сваки
врсту плаћа се за први пут
5, за сваки даљи пут 4, а
осим тога за жиг увек по
30 н. Дописи се шаљу у-
редништу а предплата и ин-
серати администрацији „ЗА-
СТАВА“ у Нови Сад, у кући
број 888. код златног јед-
нобога.

Број 52.

У Новоме Саду, у петак 2. маја 1869.

Год. IV.

У Новом Саду 1. маја.

Припреме за изборе у законодавно тело у Франц. занимају данас највећма политични свет. Што се данас у монархијној управо рећи деспотској Француској догађа, многима је законетка. Владани листови пристају уз опозицију, а опозиција на очиглед полицији ради за републику. „Ревел“ опозиционарни лист, саопштава проглас који није ништа друго него проглас, да народ устаје за републику, тај проглас је манифест бирачима Георга Бодена, брата оног Бодена, који је погинуо за републику на барикадама 2 децембра 1852. У том манифесту, казује Боденов брат да се он прима заступништва, и вели да идеје покојног брата, за које је он живио и умро јесу и остају навеки идеје његове, као што су исте идеје и у његових бирача. „Што је он мислио, мислим и ја. Што је он тео, оћу и ја. Што је он радио, готов сам и ја да радим“. Нијел ово јаван позив на устанак, на револуцију. Боденов је брат војевао за републику, и Боден кад оће стопана братовљевим да сљеди, мора за њу војевати. Само је та разлика што је Боденов брат бранио републику од насилника Наполеона, а овај је отимати мора. Оћел Боден и на делу такав бити, какав је на речи, то се не зна до прве прилике, ал ипак је много, што данас управо под носом великоможног императора тако говорити сме, а што је још више он није сам такав, него има већ и читави изборни срезова, који уз њега држе. Но да и Наполеон није кукавица, да се свакога грма плаши и то се мора признати, ал опет и њему као да није све шала што се са новим изборима спрема, па зато нимало чудо није што се и он главом кортешка мосла приватио, а да је тако, доказ је говор његов при пољодељској изложби у Шартру, која је 28 апр. отворена. Начелник у Шартру поздравно је Наполеона и он му на то одговори, како је Шартрес прва варош у коју је он пре двадесет година дошо кад је председником републике постао и како их је гада позвао да обштем добру жртвују тадање тужбе и љутину своју, и како сада после седамнаест година мира и благостања дошао је; да тако исто говори. „Као године 1848. вели Наполеон тако и сада обраћам се на све поштовања достојне људе и позивам их, да правилан ток моје владе на слободомном путу подпомажу, и да се одупру са свом снагом претераним страстима, које као да су се наново пробудиле, да поруше дело обшта гласања. На свршетку вели Наполеон: ја се уздам у вас обитаоци Шартра, јер сте и видео оних осам милиона Француза који су ми три пут свој глас дали.“ Наполеон дакле вали себе како је за време његова владања, док је он гвозденом руком Француску у стегу држао било мира и благостања, а сад су фишиле страсти да дело обштег гласања, ту сретну царевину поруше. Наполеон не само да је употребио ову прилику да за себе кортешују, него је управо он сам и начинио. Његово је масло, што је сада у Шартру изложба и то пољодељска отворена. Он се изузда у грађане, но у прости пук, који се за цело у великом броју на изложбу пољодељску, која се њега тиче, стекао, па да га још већма себи привеже ласкаму, а да га мало и заплашењем себи приблје, казује оним што вели, да неки раде, да дело обштег гласања поруше, да ти оћеду, да обште гласање укину, које је нуку он 2. децембра прибавио, наравно ради своје себичне цели, да царем постане. Прост народ, већина, даће дакле гласа на Наполеонове људе, и то нам је разјаснило што напушта опозицији слободу говора.

У Флоренци је министарска криза. Менабреа израдио је да сложи неке чланове опозиције са владиним странком, па да отуд велику већину има, и тога ради, да и мањина опозиционарна даде своје вође у министарство ново. Да се ово изведе даде он оставку са целим министарством, и после се прими да склопи ново министарство, али ево то нејде тако лако, као што се мислило, јер вође опозиције Мордвини и Мирабели неће да се приме министарства.

Државном сабору у Бечу јављено је 28 априла, да ће цар примити 2 маја чланове сабора на подвођење, и да ће 3 маја са престолном беседом сабор затворен бити.

У Шпанији догле је дотерала ствар, да на мирном путу неможе се решити, оћел Морванције доћи на престол ал оћел се ре-

публика прогласити. Ако и није дошло до заваде међу Сераном и Примом, ал њихове се пристаице већ попречно гледе. Тужбе оговарања и беђења непрестају међу странкама, и по мишљењу добро извештени лица вели „Тајмс“ тешко да ће овај месец проћи, а да се што одсудно недогоди.

Рестаурација новосадска.

II.

Док се то догађало, важно се дело изврши на србској страни. Стиже време, да се поведе реч о особи градоначелника, да би народ знао кога ће се држати. Један и обшти глас — осим неколико познатих одападника и купљених душа — би за г. др. Св. Милетића, али пошто се дознало и пошто је и сам Милетић у разговору са пријатељима изјавио, да се неће примати градоначелништва из разлога, које ће у своје време саопштити народу, то се одлучи, да се Милетић позове, да изјави, хоће ли се примити градоначелништва. Ради тога држан је одбор од стотине, и кад се поведе реч о градоначелнику, би за тога једнодушно кандидован Милетић, и запитан хоће ли се примити. Он изјави да ради својих разлога неће се никако примити кандидације, али задржава себи право самим бирачима то изјавити, и разлоге му саопштити, међутим пак нека се одбор договори о другим кандидатима. На то одбор кандидације за градоначелника на првом месту г. др. Св. Милетића, а ако се он не би примио, гг. Брановачког, Димитријевића и Радвановића. Одмах на три дана после тога, четири дана пред рестаурацију, позову се сви бирачи без разлике вере и народности у дворану друштва за радиност, да им се саопште имена кандидата за градоначелника. Могло се сакупити преко 500 бирача, међу којима неколицина би и од друге народности, и како г. др. Суботић напомену име др. Св. Милетића као кандидата, из једног грла повика народ: „Живео Милетић!“ и зажели, да се одмах позове. Он дође допраћен многим народом, који је пред њега изишао, и у лепој и одушевљеној беседи изјави, да се кандидације не може примити једино што је забављен другим народним пословима, а друго што је рад дигзгоде и влади, да учини Новосађанима оно што је дужан и што је право, а да нема узрока изговарати се, да јој томе смета, што је он на челу ове вароши. Даље нека се и његови и србски непријатељи увере још боље, да где је стало до обштег добра, ту је готов сваку жртву учинити. Овде њему није стало до градоначелништва из каквог личног обзира, него да се покаже, да народ оно, што је под његовим градоначелништвом рађено, одобрава, и да од тога ни сада не одустаје. Али поред толиких притисака, које влада чини, и ради огледа, еда ли ће ова под другим градоначелништвом жеље и праведна захтевања новосадских Срба испунити, он одступна од сваке кандидације. Ово одступање и ова племенита исповест многима је сузу на око натерала, и народ је само са болним срцем, пошто је Милетић наново изјавио да се кандидације не може примити, пристао на то одступање, убеђен његовим разлозима. На то буде за градоначелника кандидован г. Брановачки, по којег мнозина народа оде и изјави му одлуку бирачку. Он дошавши изјави, да премда је нарвршио већ 64 годину, и да за њ већ није тако трудан посао, али се прима кандидације, пошто цена народно поверење, које га је те кандидације за достојна нашло. Народ му пропрати беседу са одушевљеним „живео“. Овде ће можда гдекоме чудно бити, како народ пређе тако брзо из једног одушевљења у друго? Али у томе се баш огледа свест његова. Он је добро знао, да је дужан оправдати оно поверење, које је Милетићу једном покљонио, и показати влади, да је он њему овај исти који јој је и пре био, и он га је доиста и оправдао. Јер једна реч његова, па би народ остао при својој одлуци, и њега за свога кандидата задржао. Али пошто се из његових речи уверио, да ће његов јавни рад много се слободније развијати на ширем пољу, и да при акту рестаурације није стало до особе, него до начела, које ваља да одржи меѓдан — онда прими његово одступање и сложи се у особи Брановачког, који је такође познат са свога енергичног карактера и родољубља, и у којег се узда да ће

уз друге устаоце знати извршити задатак, који је намењен Новоме Саду.

За тим би једногласно за кандидата вел. судца проглашен г. Милош Димитријевић, пошто се пређашњи кандидат Јосим Шимић од католичке стране престао. Димитријевић се не хтеде у први мах кандидације примити, разлажући, да правичност захтева, да се за то место изабере когод од противне странке. Али кад му се одговори, да за то од друге странке нема особе, која би подпуно том задатку одговорила, и наново се замоли, да се прими кандидације, онда се уз многобројно „живео“ прими.

За капетана се једногласно кандидује г. Камбер, који тада одсуствоваше.

Рестаурација би 14. (26). априла. Пре него речемо коју о њеном свршетку, који је у главном познат, ваља да кажемо како стајаше обе стране што се њихове организације тиче. Немачка странка држала је своје зборове у немачком друштву радиности и у грађанском стрелшћу. Тамо на челу беху незнатне особе. На челу србске странке би интелигенција србска. Али и осим интелигенције се одликоваху и сви остали тако, да се може казати, да је готово сваки бирач био без разлике одушевљен. Најбоље карактерише србску странку један барјактар који при једном скупу бирача рече: „ако паднемо, онда нам друго не остаје него да скачемо у Дунав!“ А тај који то изустит, прост је човек, и друге користи не имаде него да правда и србска странка одржи меѓдан. Срби држаху своје скупове које у гимназијској дворани као обштинском дому, које у друштву радиности. Међу нама би слога највећа. Како при кандидовању чиновника тако и обштинари уз се обзир на способност, и старало се, да се сваки Србин задовољи, био он ма ког мишљења, ван ако страншћутицом иде и на штету Србства смера. Од противне стране кандидова се сваки који се само нађе способан, а у обштинарству даде се праведна сразмерица. Међу Србима — осим позната два три одападника — не нађе се ни један незадовољник, све је то сложено ишло на уставни бој, на смрт ил на живот.

Срби знадоше, да су у фактичној већини, па да одрже меѓдан, само још до тога стајаше, да у подпуном броју дођу на уставно разбојшће. За то се побрину омладина србска, која одреди нареднике, који ће сваки узети на се по неколико бирача, па о њима водити рачун, да нису на путу или не оду на пут, да не буду спречени доћи на биралиште, чак и о њиховом здрављу стараху се. И доиста своју дужност како ваља извршише, јер од пописаних србских бирача једва ако је 30—40 недостало, остали сви дођоше на место, где ће се пресуђивати судбина србска, од куда ће Србин да се врати кући са погнутом или са подигнутом главом, са примим или светлим образом. Беше Велики Уторак. Светла недеља по допушташе ни музике ни весеља. И тако бирачи србски почеше се по наредби наредника скупљати још у зору у друштву за радиност, и у свечаној тишини уз пратњу више застава пођоше око 8 сати у варошу кућу на дан рестаурације, певајући прквене и народне песме. Проведоше цео тај дан о суху хлебу и води, јер док они попише 22 акова воде, дотле противна страна, која беше при бољем стању касе, попи преко 30 акова вина. Али за то ипак веће одушевљење би у Срба него у противне стране, јер у оних свест а у ових страст и наговор владаше. Пре него се поче гласати за одбор кандидације и прикупљање гласова, Срби протествоваше, што комесар заузео место председника рестаурације за то што пређашњи предс. би за градоначелника кандидован. Протест се прими у записник, али за то комесар не одступи од председништва. И тако се под његовим председништвом започе рестаурација. При кандидационом одбору и одбору за прикупљање гласова показа се србска победа — србски гласови надмашише све остале са 197. Одушевљење у Срба стиже највећи ступањ, а противна страна уступи као разбијена војска, стаде између себе један на другог бацати кривицу и хвалити србски ред и србску слогу и умереност. И сам комесар видећи толики народ у најбољем реду, не могаше на ино а да јавно не призна пред свима бирачима, да су заиста редак пример показали, и да оу занета зрели за уставност. Ми судимо, да је комесар имао

воље у сутицај доћи и пређе са правим Србима а не слушати само непријатеље његове, да се и пре могао о уставном чувству србском уверити, и да нису била потребна чудовишта, као што би Пишколић и њему равни, да хајку дижу на србске народне људе. Морамо истина и ми признати, да се и он при рестаурацији правично владао, али то му је и била дужност, коју је требало одавно да је пред очима имао, те се не би био учинио толики погор без воље, и не би нам се и сама влада у тако мрском лику показала. Шат се сада министарство и влада уверила, да доношења против Срба беху посве лажна и шат се у напредак боље зачује глас истинитих а не лажних пријатеља закона и устава, ако је на вишем месту стало до тога. Срби триеше и борише се, али се не уморише. Ово нека буде противницима србским пример и за унапредак.

Пошто бисмо са одбором готови, по себи се разуме, да је остало ишло брзо и лако. После градоначелника остали се чиновници изабраше извикањем, обштинари тајним гласањем готово једногласно. За дан и по бесмо сасвим готови, премда помишљасмо да ће се посао и неколико дана протезати. Изабрали чиновници и обштинари познати су. Срби вратише се под заставама у највећем одушевљењу са том утехом, да поред добре воље и постојанства правда мора одржати меѓдан, а Немци са тужним уверењем, да су у мањини поред свега нечуведеног напрезања, и да су и што се знања и свести тиче далеко иза Србаља заостали, и да поред таквих воља, какове и пре и сада имадоше, ништа неће доспети до знања и свога и обштег добра, него ће као и дојакло по мраку пипати. Наравно да познати немачки и назови србски лист још једнако терају свој занат, али им се није чудити; јер они се нађоше као миш у мишоловци, па не знају ни сами куда најпре да главом лупе. То им је све. Боље нека се они срде и жесте него ми. Назови србски лист до тога је безобразлука дошао, да себи придева заслугу рестаурације, а пре тога су његови људи са Немцима под истим барјаком ишли, с њима шуровали, па као што је доказано, с њима и гласали. Али ни томе се немојмо чудити. Ко ђаволу прода душу, томе је наравно и ђаволски посао, а од таквог посла не треба рачуна тражити.

Нама као уставним људма не може бити мило, што се рестаурација сврши под комесарством, и тога ради по свој прилици да ће се баш од србске стране интерпелација на министарство сабору учинити. Али кад је баш морало тако бити, бар то нам је угодно, што се Немци могаоше уверити, да им ни комесарство не поможе, да дођу до већине. Контрола је била довољна, сад се бар не могу тужити да је био по њих злочест попис, и да је рестаурација комегод, а навластито Србима у атар обављена. Нека сада кају грехе, па нека се труде да дођу до праве свести, иначе ће се заглибљивати све горе и морално и материјално. Ово је за њих био Краљевград; нека им дакле послужи за наук, да ваља да су сложни са свима овдашњим грађанима, а не да траже превласти. Прошла су времена средњег века!

Срби су сјајну победу одржали, али, као што и један обштинар на првом обштинском збору рече, победа их није занела. На истом збору уложеше протест, што се под председништвом комесаровим заклетва од чиновника и обштинара узео, дакле их радост за победом не занесе, да забораве на своје уставно право и своју уставну дужност. Али не занесе србски свет ни у мањим стварма. Би светла недеља, и Срби не хтеше никакве знаке радости показивати. Истом други дан ускрса дадоше сјајну бакљаду у почаст главнијим чиновницима и главнијим особама, које се око рестаурације трудеше. Сутра дан би величанствен банкет у дворани „Друштва за радиност“. Говорише се лепо здравице, у којима се свест и слога србска огледаше. Народа се и у дворани, и у дворашћу и на улици сакупило толико колико никада до сада. Уз велику банду и гајде играше се коло. Бирачи се по могућству и почастише. Еле како одушевљено почесмо, тако и свршисмо.

Пре него што завршим овај обшти напредак, ваља ми још особито напоменути и страице србске странке, који у овој вароши имадоше непокретности, и дођоше на избор. Лепа хвала

браћи Словацима, који не заборавише услугу, коју им Срби при бирању њиховог посланика учинише, те им је братски вратише. Нека је таква заједница и слога међу нама, па правда мора кад тад надладати, и словенство до свога права доћи. Но и осим браће Словака и Срби се као странци у лепом броју показаше, за то и њима буди хвала од нас.

Последње ове реституције велике су. Као што би страшне биле, да падосмо, тако су од великог замаша за нас, што победисмо. Има много економских ствари, којима би се на штету вароши сасвим други, по варош описан правац дао. Може ли и. пр. садашња названа житна пијаца бити на бољем и згоднијем месту, па ипак се противници спремају, да је у свој крај пренесу, без обзира на то, што би то за саму пијацу од штете било. Шта ли би било с ритом, — коме би он у шаке дошао? Да са таквим стварима не би било обзира на остале становнике, особито на Србе, то је познато, а и штедљивости овдашња, која, и ако вољна акција би у српским рукама, случајно допаде немачке власти, и Немци направисше дар-мар од ње. А кад рече да се у мајистрату спремају места за Мајерџија, Хергера, Будимира, Тунера и т. д., онда можемо мислити у какве би руке дошао мајистрат. А каква ли би се тактика споља и према влади водила, и то је лако погодити. Јер кад нас пређе у немоћи својој онако прним бојама описиваху, да и комесар мораће доћи, да шта ли би било, кад би им моћ била у рукама? Какови би се лажни извештаји подносили, и како бисмо ми били описивани? Живима би нам се гроб копао. Под каквом би стегом били наши народни заводи?

Па да падосмо, какав би то штетан утицај био по остале Србе изван Новог Сада? Многи Срби изван Новог Сада рекоше пре реституције: како би Срби у Новом Саду могли пасти поред толике интелигенције и таквих свестних Срба; ако би они пали, чему ми остали, који немамо те моралне снаге, да се надамо, и како победу у народној ствари да одржимо? Из овога се види, колики је утицај овај догађај учинио на Србе изван Новог Сада, и како би тамо клонули духом, да у средишту српском Срби падосе.

То и Повјесањани добро знадоше, и кад стиже час кризе, бисмо не само сложни него и тактични. Заборавише се личне користи, па и пизме, те се свако својски прихвати обштег добра. Даде се свакоме згода, ако је стрампутицом пошао, да се у ово доба обште кризе српске покаје и измири, и да опет пристане у коло браће своје. И доиста — кад изуземо неколико одпадника којих прна душа не зна за раскајање — учини се обшта измира, утврди се слога и кристалиса свест српска.

Колико се дакле својој победи радујемо, још се више радујемо, што је свест српска своју победу славила, и што се том приликом уверисмо, да у напредак у борби за обште добро на њу поуздано можемо рачунати.

Др. Ст. Павловић.

Избори и следства њихова.

Јошт који дан пак смо и са изборима готови. После двадесетогодишњег притиска кужне провизорије, после службени и званични варирања за доба двадесет година ти, готово да кажемо да смо се и кинеској уставности зарадовати се морали само да престану та правна преклидања благодетне провизорије!

И ми добисмо устава, по кроју и садржају европејска!

Ово су три цуве године од како можемо рећи да слободни установа у овој отаџбини отварила потесмо.

Сваке слободне установе, сваке уставности првије услов слобода лична, слобода речи и слобода штампе!

Пак јели све то у данашњем уставу, и како у каквом виду гледамо и распознајемо те благодети?

Нигда боље ненађосмо одговора у времену, нигда лепше околности до јошт и сад трајућег избора посланика за државни сабор.

Све до овог избора живесмо притајано, неINASMO се наћи, готово неумедосмо рећи да ли да кличемо, ил да проклињемо дане нове слободе.

Ни воље, ни живота ни ничега не видимо ми при остварању те уставне ере. Свакоме се чињаше као да сневаше, и готово невичан беше слободи после навикнутог Баховог робовања!

И збиља може се поуздано рећи да донашању живост, енергију, коју при новом бирању посланика учинисмо, највише допринеше људи пређашњег сабора, ал не за доба посланичког, већем за доба од довршеног првог до започетог новог саборског избора — и саборисања.

Каква разлика, какав облик пре и после, онда и сада?

При првом избору бираше се људи поверења без икакви други квалификација, а при другом људи од начела, људи партаје!

Поређи нико неможе да пређашњи сабор није доста новог за идући спремно; али учинио је и то да садањи избори слободни избори поделише људе у више габора, односно у два противничка, два жестока, који све до освете тераше!

Пегла најинтелигентнији људи сматраше се у овај пар за маште, и сама наученост ништава беше крај начела и уверења! Прво се требао рећи јеси ли дешњак, или си левак — па онда шта си у стању и као такав допринети, створити!

Готово је ретко изборног места наћи где се енергија до самог оторчења не подиже.

И збиља тако је.

И сама крв поштеђена није, да неспомњемо подлости и ниски појава које са обадве стране спазисмо.

Слобода лична за време избора само тако малтретована, само тако неспирна беше!

Слобода речи прекардашила је сваку границу, готово си тог убеђења био да ћете можда који арамијом, дупежом, крадљивицом и бог те пита чиме јошт назвати, само ако се на сокаку показати узмеш.

Слобода штампе постаде коврицом измишљотина, и свакојаки покора. Нити си знао истину из њих упознати. Шта је коме на ум пало оно је и написао. Извртање, наметање, облагоување и немилосно изметање клевета, то беше свакидашње забављање ловећих дописника!

Никаких граница, ништа светога пред људма, свака им је ствар главнина о којом трговати желе!

Пак ко је свему томе крив? Не, левица, не десница, не партаје, него законодавство ил управо оскудица узаконеног поретка!

И заиста ако има светије ствари коју данашњи сабор предузети има, заиста је поредка један од најсветијих — и то нех буде ехредиса даљег делања, ту нех се све стране у једну слију, ту престаје партаичност и начело, јер је слобода више свега света!

Рекао сам у колико су озлојеђене странке, у колико су заваджене духом победе и надмашања; али је све то маленко на опрам клице која се у срца многих зачнула.

Отац и син у завади стоје — два најбоља пријатеља освету закључу један другог.

Мржња неограничена, нападање и нартање то је данаске на дневном реду!

У колико можемо правити разлике између уверења, начела, и тежња многих посланика; у колико разноликних духова у многим народним заступницима гледамо, зар има, зар се и један нашом који је мржњу и освету над противником, политичким противником проповедао?

Нема, и не може бити, јер онда престаје свака светиња таквом бити, онда уверења несу уверења него себичне страсти и убилачка жеља, срца осветничког!

Нема поредка — пак је и ствар поремећена.

Ал' ко је пореметач ствари? или ко је тај који непоредак до саме грозе тера; који и најподлијим средствима служи за замути вodu лепшега лова ради у њој!

Има слуга готових, има пузаваца ниских који под Вахом и Шмерлингом као ђаволи служеше, који ништа светијег до подлости не научише, и који продадоше и име и част и све што народу свето бејаше, само да може бити добар слуга лошег господара!

Таких имаде тма.

Ја не ћу да с тиме бркам вође ове или оне странке. Ја не ћу да нападам на кортеше поштености намера, којима је уверење светињом постало, и који и сада таковој светињи служе, јер такви људи никаквој ствари не шкоде; јер и ако надмашу, победили су уз уверење, — њихова је истина надмашила.

Али баш зато што разлике правим између таквих не могу примити за једномисљењака човека који је све па и душу и поштење народно, на пазар ставио, продао, и све на свету до једне подлости не — изгубио, да таког велим под фирмом народњака и поштеност ма које стране приврженика сматрам! Таки, и таквим подобни учинили су међу једном истом странком раздора, таки и таквим подобни учинили су и чине при свакој прилици међу људма, међу странком пак и међу народом највеће заплете, подстакли су мржњу а неговали су освету свагда и у свако доба — та то им је све што умеду и што знаду! Таки и таквим подобни вечито је проклетство за свако друштво и за сваку племениту ствар!!

Ја сам нужно убеђен да ће таквим скоро истећи доба кобног им рада, да ће им скоро истина списати за душу — а странка она која по несрећи и таковог пузавца неприметно у себи имаде, мораће познати отровану душу и знаће га достојно из средине своје изгнати и изчупати!

И ја очито изповедам да ја сваку странку, па и ону којој сам принадлежим осудити морам, па држим да ће је и сваки осудити, кад на једномисљењаке своје не пази, кад о њима рачуна неводи; јер у противном искусиће свагда да за сваког појединог греје она кајати има!

Оволико нека је у опште, а за кратко вре-

ме потегнују жицу и напосе, да упознам људе који су у подлуном црнилу заградиле греја, који готово изнемогоше под теретом народних клевета, и који из сваког поштеност друштва изкључена беше.

Доле са подлима! таквих присталица, ни нама не треба.

У Т. Бечеју на први дан ускреса 1869.

Мита Р. Стојковић.

Д О П И С И.

— Пешта 29. априла. У данашњој седници саборској избрана је комисија деветорице, која ће основу адресе на престолни говор изградити, и сабору предложити. Избрани су сами Деаковци, и то Деак (са 220 гласова) Д. Безереди, С. Бито, С. Гајсаго. (Ердељак) Лад. Пејачевић, (Хрват) Ф. Пулски, Е. Жедњи, Ст. Мајлат, Мих. Хорват. Левица је дала била гласове своје Тиси (100 гласова) Гицију, Њарију, Бонишу, Лудвигу, Варадију, Радају, Мочарију и Сонтагу. Крајња левица дала је празне листе, исто тако и неколицина заступника народности, тако да је 33 празне гедуље дато.

Обично већина за такве прилике бира и по кога од опозиције, једно, да се чује и глас мањине у самом одбору, друго што тим путем може до споразумљива у неким ако не начелним, оно ипак главним тачкама доћи; но садашња већина то не хтеде учинити, неће никакво разногласије да у крилу одбора трши. Левица је била накана, да не поднаша особену адресу, него да изправцима на дотичним местима адресе своје мисли, тежње и жеље изрази, но како је крајња левица закључила, особени предлог адресе поднети, то ће и левица исто учинити, и особену основу поднети. Крајња левица позвала је оно заступнике народности кои су на страни опозиције, да с њом заједно учествују у грађењу основе за адресу, но Романи не нађоше то за целисходно, него да они своје примедбе у погледу питања о народности и Ердеља даду, па да крајња левица те у своју основу уврсти, ако с њима сложе.

Романи на уг. сабору сада овако стоје: има ји 22 посланика, од кои 12 на опозицији, 10 на Деаковој страни; они су држали конференцију, у којој је опозициона страна предлагала, да се сви као клуб народности конституирају, и да у сваком питању, а нарочито у питању народности солидарно поступају; но Деаковци одбише то, нехотећи се везати, но да се истина заједно саветовати могу, али да сваком остане на вољу, како ће се на сабору владати, како ли гласати.

У први ред спадају: три Мочоније, Бабош, Хедош, Роман, Борлеа, Кук, Буђин, Грујеско, Јоанеско, и Поповић Жига, но кои последњи, већ се колеба, као што кажу зато, што изгледа има, да ће постати велики жупан Арадски, на место Сендеа, кои је друго звање добио. У други ред спадају Влад, Мању, Дим. Јоанеску, кои је био велики жупан Зарандски, но кои је последњег децембра т. г. одпуштен без другог звања и пензије, и без кривце и навода узрока, протосињол Мирон Роман, Пап, за тим историца, кои се слабо држе народне романске ствари, као Јурка, Михаљи, Ђура Јовановић, Ивачковић, итд.

Од Словака Паулини Тот сво је у центру левице; осим њега има још два Словака, но један је на десници, други на левици истина, но са половином свести за своју народност. Од Србаља је Чарнојевић на крајњој левици, и председник је клуба исте странке, код кога се и клубске седнице држе. Коњовић је у клубу левице; Стратимировић на десници, Милетић је тек дошао, и за тим је, да заступници народности особени клуб сачињавају, без икакве смесе, ма с којом мађ. странком, и да као особена народна странка особену основу адресе сабору поднесу.

Ово вам је слика заступника „народности“, а илустрацију, или „сенку“ и сами додајте.

Бабош се данас у сабору изјаснио, да се прима заступништва у Саски, и да полаже мандат Вел. С. Миклошког среза, кад му сабор није оставио, да се решити онда, кад дотична комисија реши о протесту противу његовог избора у В. С. Миклушу. Сабор га је хтео метути у процеп, да ако Саску као ранији избор напусти, а избор му се у В. С. Миклушу уништи, да нигде не буде, но од сабора изостаје, зато је он поред свега тога, што су га Срби и Романи с одушевљењем у Вел. С. Миклошу изабрали, принуђен био, овај избор оставити, где ће сад на место његово г. Евђеније Мочоњи кандидовати.

Као што већ знате, г. Емил Манојловић постао је чланом касацијског суда; г. Ник. Михалјовић септсмир; на место овога постаће Самко Машаревић вел. жупан бачки.

Патријарху је отишло решење, по ком конгрес да савове за другу половину маја или прву половину јунија. Конгрес ће састати се онакав, какав је последњи пут био, па ће се сам поупити.

Из Задра 24. апри. Ви и ваши читаоци може бити да ћете се зачудити, што вам одавлен највише јављам некаква путовања и неке пролазке дипломата. И кога ће посумњати да ја на то највише пазим, док све остало пренебрегавам. Не, не, није тако, јер ја вам и други новости саопштавам кад их има, али кад сам на таком положају куда често та господа пролазе, опет рад сам вам о њима причати. Сувише, што њихови проласци увек имају нека политичка значаја, који се дабогме и нас тичу. Зато, ево вам и сада јављам за једно велико политичко лице, које јуче овде бјаеше, и о ком много говори европејска преса. То је лице ништа мање него принц Наполеон, који је походио Јадранско море, па и нашу кршину Далмацију. Он је спраћао у све прве наше вароши почимљући од Котора до Задра. Говоре да је и на Цетињу био, Овде се је задржао од увече до девет свати у јутру. У вече је био код најесника, а у јутру је посетио цркве(!) и попове по њима рзуме се римске. И из познатог могло би се извести непознато, т. ј. да је велики пријатељ поштва и папе. Која је цел његова путовања различне се гласине распростиру и шире. Али ја би реко да је том путовању највиша цел та, да види положај нашега пријорја и његове заливе, које има великог значаја у решењу источног питања; и да види од колике би важности по нас Србе било пристаниште Спич, кога праведно захтева у султана књаз Никица, те или да забрани да се да, или да... И може бити да ће се сада после овога путовања управ знати хоће ли се ова црногорско-српска жеља услышати или сасвим одбити. Али како да било, ово путовање уздуж наше обале има великог политичког значаја.

Још ћу вам једно путовање саопштити. Наш најесник опет је по други пут по Далмацији путовао, и говори да се је већ увјерио да у њој нестанеју него чисто славенски народ, кои се је досад велика неправда чинила од владине стране наметнувши му у учини и суд туђи језик мјесто милог мајег. Он је обласио и сама села, у којима су га сељаци врло лепо дочекивали, поздрављајући га и молећи да им изпроси жељену правцу. Па облазећи овако лепо своју провинцију незаборави да неоче и до слободне Црногоре да посети њена кнеза. Он је управ на ускрес био на Цетиње. Те тако Никица ускрсова са аустријанским најесником, а божићова с Александром. Ја нећу да толкујем ову визиту нашега најесника. То ви погађате сами, јер отуда може вам се боље предочити него да вам ја погађам. И говоре да небуде приспео принц Наполеон да би одатле био одпутовао до у Сарајево да походи Осман Пашу. Лепо ли би се слагале две визије! Него ове год, Црногора и јуначки јој синови видиве силне госте и велике дипломате међу собом у гостиња. Сретна ти је боже мој кад је се овако сећају, и често облазе!

У Динђашу 26. априла. После толиких беда и невоља, после свакојаких насиља и тешких искушења, можемо сад из слободног грла повикати: живио пардањског среза посланик г. А. Николић! Беда и невоља воллим, јер владин кандидат, односно његови кортеши (жупанске чиновне) — каљајући нам у не српским општинама све што је мило и свето, и подмешући свесној омладини, нашој јединој узданици уображен: неке по њих опасне тежње и нечисте, ваљда револуционарне намере — напрегоше све силе само да свом кандидату већину измајсторишу, који би после на сабору безазорно причао: како је народ у свом срезу натучен добродети, како је са решењем „питања о народности“ сасвим задовољан, како је срећан и како је сваки издајца „милог Мађаросага“ који о незадовољству немађарских народности говори. Њихове намере неможемо извести уопшкос силном напредовању и успреск томе: што су свашта покушали, и сваком се средствима служили, да сиромашан народ обману, да овај даде поверење оном човеку, који ће му место мелема отров у ране левати. Све намере њихове развише се о народну свест, а они сами изложеше се на подмех народу, који сад весело и одушевљено кличе: „живио Николић, живио левицари!“ Срби сви и претежнија већина Романа у свези са неколицином Немаца и Мађара изабраше са већином од 1058 гласова себи за посланика човека, који је свечано обећао, да ће права и интересе своих бирача својски заступати, и за срећу и благостање њихово родитељски старати се. Особито Срби у овом бирачком срезу показаше тим, што су сложни и једнодушно за народног кандидата гласали, да су свесни, а и тим што одбише свако им учинено обећање, јер су гореречени услужни кортеши тако разметни били, да су народу и оно обећавали дати, што ни сами немају; а сликовали су им прним бојама последње ако при гласању уз њих небуду, ил код куће неостану; хтедоше их дакле и свој најсветијег права лишити и за оруђе својих ниских намера употребити.

Али ваљан наш бележник и честити кнез

рабрили су народ и поштравали га, да се слабо за бираче уписује, и тако се и код друге пошнице комисије поред свег тог, што је ова нечувено строго поступала, уписало њих 168 а додије рекламоваше се још 22 свега дакле 190 у овој малој општини, која једва 1500 душа броји. Истина да се још 5—6 уписати могло, да их болест за кревет привезала није.

Пред избором на три дана дошња се неки тобож ексквент пореза, а у ствари противно странке кортеш у лицу неког Косте Јовановића у пратњи четника из два среза, те пописа на врат на нос сиротињи, по оном реду како је за бираче уписана била, све што јој нађе с претњом: да ако од свог кандидата не одустане ил од гласања не одступи, да ће јој све до голе душе изпродавати. Но народ увидевши лукаву шпекулацију његову и оних, који га овамо послаше, давао му је одговора онаког, каквог је заслужио. Тако му је и један општинар — кад му исти рече: да је Вук Бранковић — врло карактеристичан придев дао. Видећи дакле да му је у овој добро руковођеној општини сав труд узалудан, напустије и оде озлојеђен свом шефу, да му се најдикује: како му се у овој општини зарба не прима. Још у две српске општине бацао је своју злосрећну удицу но не успеа друго до народног презрења.

Међутим дође и дан самог избора; киша је дан и ноћ пред, а и на сам изборни дан нештедице лила, пут да неможе бити гори; а место биралшта од овог села готово најдаље одстоји. Па да ли је сметало ово одушевљеној нашој Србадији? Ни најмање! За тили часак сви се искупише и листом — изумијајући седморицу болесника и две три неспелице, уз пуцавају, свирку и певанку пуни одушевљења — кренуше, да покажу: да су и у одсудном часу људи и достојни синови својих милих прадедова, који се вековима бише и клаше са кивним непријатељем „за крст часни и слободу златну.“

И на самом биралшном месту владали су се мужевно а кад су гласали, врате се с поносом кући, знајући напред да је победа њихова. Општина ова дала је свом кандидату, дотично посланику и последњи глас, што га је могла; (против кандидат не доби ни један глас) дала му је своје поверење, а њој остаје да прати рад његов, и да види како и у колико ће њено поверење и захтеве оправдати. Противницима нашим пак, нех је ова сјајна победа као награда њиним шеткама и интригама; а самовоља и незаконитост часника — којом се они служеше — нех је на част мађарској уставној влади.

Из **Шајкашке**. Државно војено министарство послало је свакој пуковнији и нашем батаљону пет законски предлога с тим, да своје мњење, помоћу људи, који се у овим стварима разуму о њима кажу.

Законски предлози садржавају у себи: I. устројење свију школа; II. надзорство школа; III. изображење учитеља; IV. остварање два конвикта у војеној крајини; и V. остварање пензионалног фонда за учитеље, њихови удовица и сирота.

Заповедништво нашег батаљона позвало је к саветовању таква лица, о којима је заиста сваки, у колико их познаје, уверен, да род свој љубе и свагда народни напредак и бољак пред очима имају. Но пре нег што ће позвани чланови на конференцију у Тител поћи, сваки је од батаљона пре неколико дана „законске предлоге“ (који су од министарства у више егземплара амо припослани) у руке на прочитање добио, како би при саветовању мњење своје на основу ставити могао.

Пошто се 26. априла п. р. сазвани чланови у батаљонској писарници искупише, ваузму чланови, коих на броју 15 беше места, од духовне стране: српски свењеник Атанасија Поповић, јевангелички парох Унгер, римокатолички Вуграц; од политичне власти: капетан М. Божић и надпоручик Светислав Никодић; од учитеља суделова Милан Јовановић и Кочоба српски, Лаутенбах евангелички и ц. кр. учитељ Вурдеља; од грађанства суделоваше наш врли патриота Миша Крстић са још два мајстора и два свестна, ваљана грађанина.

Од ових буде надпоручик Светислав Никодић за перовођу изабран. Сваки законски предлог беше од речи до речи прочитан; предлог могаше сваки слободно стављати, и заиста је сваки без разлике само напредак народни подпомагао.

Мњења наша беше одма од надпоручика Николића на чистој артији стављена, и састав наши предлога одма и прочитан.

Главни садржај тих предлога ово је:

I. Законски предлог „о устројењу свију школа“, ставља училишта у војеној крајини без разлике народности на један степен; унађа српски односно хрватски језик и у царским школама тамо, де је већина Срба или Хрвата заступљена, као предавајући језик на ком се и испити подлагати могу; ставља народне учитеље у једну категорију са државним; ус-

тановљава у свакој пуковнији односно батаљону нуждно число главни народни школа са 6 разра да, обрече оним обштинама које нису у стању довољно школа издржавати знатну новчану моћ из државне благајне; опредјељује плату учитељску по величини обштина у 4 класе са 500 ф. 400 ф. 350 ф. 300 ф. означава предмете који се у нормалним и главним школама предавати имају, између којих је и народна историја (Geschichte des eigenen Vaterlandes) означена.

II. Законски предлог „о надзорству школском у војеној крајини“ унађа „местно школско надзорство“ састојеће се из 5 чланова, „срезко школско надзорство“ из 10 чланова и „земалско школско надзорство.“

У „надзорству“ заступљена је држава и духовна власт, а избор они други надзорника остављен је народу, само ће у сваком надзорству и учитељи свога пуномоћника као члана „надзорства“ имати. У „срезком надзорству“ суделоваће 3 учитеља и 2 грађана као чланови.

III. Законски предлог установаљава неограничене слободне учитељске зборове и дела ове у местне, срезке и земаљске зборове; опредјељује сваком учитељу кон од своје дружинке к земаљском збору позван буде бесплатни путни трошак и новчану помоћ из државне благајне: одређује испите учитељске и разликује дјествительне учитеље од привремени (провизори) учитеља, установаљава школске библиотеке на државни трошак у свакој пуковнији односно нашем батаљону.

IV. Законски предлог унађа на државни трошак у сваком генералату по један конвикт, за изображење народни и царски учитеља, у словља за примање у такви конвикт иста су, као и у сомборској препарандији; предавања се слушају на матерњем језику. (Други пут више.)

Нови Сад 27. апр. Бр. 47 „Напредка“ донесе нам изјаву г. П. Михајловића учитеља, да је дописе под знаком = у „Напредку“ он сам написао.

Ова се изјава мора „смешном“ назвати, јер г. дописник с њом посведочи, да он — кад нико неће — себе и сам, само под разним знацима смешно и у звезде ковати уме, што заиста смешно изгледа! —

Или зар није смешно, кад г. дописник у бр. 32. „Напредка“ сам о себи пише: „Као што смо извештели (!) „Паво Михајловић прикуља сад тек неке интересантне ствари против г. Милетића и т. д.“ — „Чујемо (!) да ће речени П. М. да и против тога протест да подигне, што су за скупштинаре многи „банкроти“ изабрани. — „Још и друге примедбе против поједини скупштинара поднети намерава, о чему ћемо ваљда (!) доцније дознати (!)“ — У 33. бр. „Н.“ вели: „Јуче је добио П. М. одашњи учитељ анонимно писмо из Панчева ит.д.“ пак додаје још у клаузули: од „Заставника“ лобцајх брудера. — Еј, ала би нам мило било, да нам дописник каже, како би он оног крстино, који не треба никаквог „брудера“ да га хвали већ се сам послужује? — Пак у том истом броју даље: „Ми пак познавајући добро Михајловића, да са својом чашћу (!) титрати се не да, надамо се и т. д.“ — О, и многи други мисле да Вас познају; ал ми верујемо, да има још доста којечег, што само Вашу савест, — (ако је имате — терети!) — У 37. бр. „Н.“ вели, да је у „том пријатном положају“, да може жалбу П. М. против др. Туромана саобштити. — О фарисеја! — са таким оразама предаје своје дело јавности! — Жељни смо од Вас како „народног учитеља“ достојно дело видети; а напада од Вас, има и сувише. —

Тако се дописник „Напредков“ под = сам узноси, а несећа се јадан, да Немци веле: Eigenes Lob stinkt. Дал су таки и остали дописници напредковци? —

Па јели имао нужде г. П. М. рећи ће ко, да са таким јавном, која га подсмеју излаже, на јавност изађе? —

Да како да није; — ал мора сад да буде, што ће нам следеће светлити. —

Он има, с малим изузетком, сво новосадско српско грађанство против себе, јер је бесавестно на све нападао. — Ево како: Мађистратске чиновнике опадао је говорећи јавно, да ништа на свету нераде, већ се само, кад им се протехе, искупе пак пуше и разговарају се, а посао се све више и више нагомилала, јер нико на њега и немисли. — (Ал како његова школа цвета, оћути томе.) — Представнике, како варошке, и црквене нападао је он говорећи, да су „безвесни“, те да се само за Милетићем поводе, његове предлоге слепо одобравају и само му „живио!“ вичу. — Трговце је називао „банкротима“, „гримом“, „трговчињима“ и т. д. — За биртање вели, да их у цркв. представништву толико има, да обштина црквена изгледа, као да је какво акционо друштво за трговину с вином. — Седам Новосадски учитеља нападао је безочно, што они његова, њима и велеуваженом г. Натонсвићу намењена подметала одбише.

Тако је све нападао; тако је он свуда три у здраву ногу забацио, док није све против себе подигао, и док му нису — као што и сам у 47.

бр. „Напредка“ признаје — наговестили, да би због своји сплетака своје учитељско звањие у Новоме Саду изгубити може; јер он, место да своје учитељске дужности тачније обавља, — где би много штошта боље бити могло — напада мирне грађане, њихов лебац једући. — И тако се човек, који је у злу огревао, усучује осталим врстним Новосадским учитељима придиговати, какав им као учитељима задатак има бити: да истину распроставају; да ни чије партије небуду; поцепаност уједињавају; у свачем благородном и обите полезном предлаче; и т. д. (в. бр. 33. Н.) (Дал се он као учитељ по том савету влада?) — Таки се човек намеће целом обштемству за саветника! — Таки човек сме кога „им моралним“ назвати! Врачу, исцелиси сам!

То дакле, што му је речено, да може звањиа лишен бити, даде га у бригу: јер и сам признати мора да је то давно заслужио. Ал је он ветеран у сплеткама. То је његов занат од вајкада био. Истина да је подегде — као н. пр. у Белој Цркви, Панчеву и др. по њега лоше се игра свршила; ал га је тјешило, што је у Новоме Саду у том обзиру срећнији био. Ту је он свагда по којег „патрона“ нашао, који га је од праведне казни сачувати могао. А њему се богме и у Новом Саду више пути десило, да штоно веле „сирће превали“, и у „танке ните уведе.“ — треба само загледају у протоколе консисторијалне, општинске и ма које, пак да се чуду научите! — Он дакле, за отклонити од себе опасност, која му сад прети, прибегне омилљеном свом средству улагивању, и почне срећу кушати, небил се благонаклоности г. градоначелника удостојити могао, јер суди, да би поред таког заштитника од заслужене „наград“ поштеђен остао. —

Ал ће му труд безумне узалудан бити. Познат је он, а позната су и његова прљава дела г. градоначелнику много боље, него да би се на његова ласкања обазрео. Уверен је г. градоначелник, да „збо добра донијети неће.“ Зна он, да таквиња људма ништа свето није; да они оно што данас обожавају, сутра ногама газе; да они свагда једно мисле, друго говоре, а треће творе! да им је у њиховом делању свагда само сопствена корист меродавна, која кад се по околностима преокрене, онда и они, без завора, без и најмање гриже савести начела своја мењају, — и то на колико пути, само ако им то њихова корист налаже.

Тако ти људи; — а кад се виде у шкрипцу, онда кличу: „Простим свега воскресенијем!“ Лепо! Нападај све, а после се понизи и моли, да получиш опроштење „воскресенијем!“ — Не! не! остајмо при оном: „Тако да погину грешници од лица Божија, а праведници да возвеселатся.“ —

„Жеља нам је испуњена, труд нам је успешком увенчан“, увикују они, после избора г. Брановачког за градоначелника! „Блажени вјеровавши!“ — А зар сте ви за г. Брановачког радили? — Јел се ваш глас за г. Брановачког, пре но што га срб. странка за градоначелника и звика? — Да ко је са противном странком кокетовао; — ко се у стрелишту разметао, — ко се под заставом г. Флата керечено?! —

Неби сторег било, да нам г. П. М. каже, зашто се под свој допис у 43 бр. „Н.“ у коме у похвалу г. Брановачког говори, није подписао? — Но да покушамо срећу, небил ми то и без њега погодити могли. — Истина, да је у то време сва србска странка желила г. Бр. за градоначелника, и надала се томе поуздано; ал је противна странка уображавајући себи да је дојста њива већина — тврдо се држала г. Флата. А г. Михајловић — као предострожан човек, да би дволучиу своју улогу са успехом одиграсти могао, емисли да коју и за г. Бр. рекне, ал таку, да он то доцније по свом увиђењу и на себе примити, и од себе одбити може; с тога написа он овај допис под знаком = и јава сад накнадно, да је то његов допис. — А да је противна странка победила, неби г. П. М. никад напамет пало, да тај допис за свој призна. Тако раде људи те сорте! Овде ми и нехотице паде напамет она басна о слепом мишу, који је сисавцима главу показивас, доказујући да је миш; а птицама крила, доказујући да је птица. А што се ни у бр. 45. „Напредка“, кад је резултат већ познат био, није показао; — то је зато, ко је изгледа, као да он није рад да се зна, ко је то писао, већ да он то само истина за љубов пише; а овамо из целог дописа вири тврда намера, да се првом приликом покаже! — Да шта га је присилило, да се у бр. 47 са именом истакне? — Видите г. М. да се баш на Вама обистинила она изрека: „Нема ништа сакривено, што се неће открити, ни тајно што се неће дознати.“ Ласкајте, мој лепо господине, ласкајте г. Брановачком; та то је Ваш занат од заманде био! ал само неласкајте себи, да ће Вам се „прљава боја приметити.“

Сећајући се најпосле како се г. Михајловић где што и на „рожданике“ опомиње, судимо да неће можда сторег бити, да и ми, за осветљење горњих редака, који факт споме-

нешо, који можда више важе, него рожданикова нагађања.

Г. П. Михајловић има стару удову сироту матер, која се својим трудом бедно рани. И ви ћете можда рећи: Та сигурно је синак подпомаже! — Камена! — Неће он ни да чује за њу! — Истина она је римске вере, — али му је ипак мати; и он би као „добар“ и „савестан син — који тако лепо зна заповеди Божије“ „дела милости душевне и телесне“, „Еванђелска и друга изреченија“, „грехе“, и ост. да толкује, који се и другим учитељима и професорима за душепопечитеља намеће, — он би судимо требао у њеној немоћној старости, да је подпомаже, ал то по његовом синовном чувству неможе да буде, јер би тим њему мање остало. Има он и удову сестру са ситном децом, пак с њоме (шта мислите?) и неговори! Има он и старог таста, кога рођена његова кћи — М. ева од њега ни посетити несме а и њу држи као несретну тигу у кавезу, закључавају кадгод од куће полази. Тако је то лопов неурује ни своје рођеном оцу, и такав човек још да другог моралу учи. — Такав ли нам подобајет народни учитељ. —

Нека сад когод посумња у карактер таког човека. Нека се неповери оном, који ни својим најрођенијима нити мисли, нити жели, нити чини добра. Који своје користи ради и своју рођену матер презире.

Ал зато не треба мислити да он ни зашта није; требали где раздора, неслога, сплетака; треба ли коме наудити, злобити, пакостити; иреба ли што рушити, обарати? — Ех! Онда бољег за тај посао у свету не нађе!

Неколико новосадски грађана.

У **Карловцима** 26. апр. Г. оберлер наш жљив са својим друговима учитељима и учитељкама у великој распри и то за то што се они од њега не даду презирати већ су ради да на основу поштовања један с другим као људи живе и у толико му старешинства дају; у колико то закон каже а не да му се робски клањају.

Повод овој распри беше испрва овај: Познато је да се у основним школама темељ науци и знању полаже и да је ту најтеже подучитељима и учитељима, те да би и лакше и једностраније с децом напредовати могли одређен је рок уписивања деце која ће у школу ићи. Г. оберлер на то и не мотри, зашто врло добро зна да се он не ће с децом мучити него други и да ће му бити прилике да на друге насрће и да их опорочава. За то дакле само кад се школарина плати, онда он преко целе године децу уписује и у школу прима, те би се тако сиромаша учитељ преко целе године само почетка држати могао, као што и с тешком и неописаном напретом напред с децом корачати може, пак кад при концу школске године деца из једног у други разред прелазе, а г. оберлера се чуди и диви како толико деце у нижим разредима као повторавајући остају, криви за то учитеље и с њима у завад долази, а не ће да призна да је свему томе он сам крив, што је децу преко целе године у школу примао.

Г. оберлер присвојио је себи самовласт расплагања са школарином те учитељи и незнају како и куд се школарина троши, зна се само у толико да једну чест послужитељ школски добије а с другом чешћу располаже г. оберлера, велећи: „да учитељима није дужан давати рачуна.“

На одашњој главној немачкој школи има сваке године својих 300 дечице, међу којима Срба источне вере увек трећина и јаче има, свако дете плаћа школарину 40 новч. ав. вр., свега дакле 120 фор. ав. вр. Од тих новца добије школски послужитељ за 10 месеци по 5 фор. месечно свега 50 фор., а с оних 70 ф. располаже г. оберлера и једнако виче: „не могу са школарином на крај да изађем, но сваке године морам из свога џепа да додајем!“

Кад г. оберлера походи разред он не разбира како се деца уче и напредују, него само „донесите новце, јер не могу на крај да изађем“?

Послужитељ је школски уједно и послужитељ г. оберлера, за то је и у части код г. оберлера; њему не сме ни један учитељ ни учитељка заповедати да после чишћења и ствари опраши, то учитељ сам мора да чини или деца сама, која послужитеља плаћају, учитељи не могу заповедати да послужитељ после школских часова отвори проворе и школу промене, јер школски слуга вели да му је г. оберлера казао: „да га он плаћа и да му он сам заповеда и да њега само има слушати а другог не вели г. об.“ Од куда толика дрва кад се сваки дан провори отварају, да се школе грјују доста је 2—3 пут у недељи, дакле деца се морају радовати кад и 2—3 пут преко недеље школу свежи ваздух промене. Нека сваки рачуди какав се пример деци о чистоћи даје, кад се у запитивом и потрошеном ваздуху деца држе, како ће ту весела, здрава и чиља бити.

Г. оберлер вели нема доста дрва — 6 хв. од сваке собе, и зато штеди те су школе више

хладне него топле, али онај дан кад ће над-
ирати магистратски Ј. Јовановић, који у из-
вешај дану у школу долази, доћи, онда даје
та о поћи наложити, да се прозори и врата
отварају морају, које је опет штетно по де-
цима здравље, те онда хода од пећи до пећи
викују: „es brennt ja wie in der Hölle“; —
иначе пак највећа штетња и деца се у хлад-
ним школама а особито свецем и недељом ку-
питу морају кад у цркву иду, јер г. оберлер
вели: „да су дрва врло масна и не може гле-
дати како се топе“; али његов хват, који он
за себе купи, тај је некако постан пак не може
готово за целу годину да се истопи.

Ми чујемо да од неколико година има „ер-
шпарунг“ од школских дрва и ми би желели
и познати г. оберлера и г. школскога над-
зорника Ј. Јовановића да нам како о школар-
ници тако и дрвима јаван рачун даду те да
не дају места сумњичењу.

Сунђер и креду за школу требало би да
се од школарине коју деца плаћају купи, али
оберлер вели да то учители од своје пла-
тице набаве, учители се потужили магистрату
али ко познаје наш магистрат тај ће знати да
је оберлер добио за право, а кад један учи-
тељ прими од двоје деце школарину и за ту
купи сунђер и креду тужи га оберлера маги-
страту и сиромажу учитељу од његове
платице сунђер и креду и новци се дадоше
оберлеру.

Г. Оберлера не врши савестно своје дуж-
ности ни као учитељ, јер место да седи у
својој школи и да делу обучава, а он се то-
лико заборави, да од врата до врата иде и
прислушкује шта учители раде, загледа у пе-
ћи колико дрва има и врши друге вребалачке
послове а децу остави саму да напредују као
рак, пак је пак он на овом месту; а како ево
он покућари код наших обично протих људи
и приповеда како учители у нижим школама
неваљају, како се он мора с децом да мучи,
те да само код њега на приват иду, јер друг-
ице нећеју моћи добро свршити, и да треба
да поитравају његову школу, а он међу тим
тутун пуши док деца што на привату пре-
писују а зашто тражи репетенти? За то што
без њих не би ни испите могао држати пак и
о њима помиљу га Боже.

О томе пак како се ту оберлера све на
неки шулерау који је готово свуда престо-
вао и за границу баш мало важило, особито
од како су конкурзални испити заведени, по-
знава, не ћу за сада ништа говорити, са-
мо ћу њему рећи нека не мисли да је другима
врана мозак попила.

На овдашњој немачкој школи има г. обер-
лера два учитеља и једног под-учитеља, и
тако би требало да недељне шегртске школе
г. оберлера са осталим учитељима наименце
држи, али он то не чини него те школе на-
именце сваке године другом учитељу даје, а
он себи само то право задржи да сведочанства
даје кад се шегрт за калу ослободи, а за-
што он то чини то ће сваки знати који обер-
лера познаје. Шегрт се не може без тога све-
дочанства за калу ослободити, дакле он мора
доћи код оберлера да га моли за сведочанство,
и као што то обично бива ваља ако не баш
увек, а оно можда почесто, и која се јабука
макар у виду ципела ил тако штогод обећа,
сведоче се пак морају бадава дати и тако г.
оберлер даде писмену заповест на дотичнога
учитеља „тестимонију“ за шегрта издати и
њему послати, а он онда даје коме треба. Ми
пак држимо да би поштеније било да њак ше-
грт свога учитеља замоли да му сведочбу изда,
који се с њиме више година мучи, пак бар
да му рече хвала учитељу, а уверени смо да
наши учитељи не би никакве јабуке захтевали
а ако би им баш ко дао, заста би њима и
прилиције било него г. оберлеру, но кад г.
оберлера овако ради и учитеље своје тиме ома-
лавава, онда би требало бар да у школу
недељу на себе прими, али то му не иде у
рачун као можда дарови по ругету. О даљим
покорима писаћу пак други пут.

У г а р с к а.

У недељу 27. априла била је друга ску-
пштина католичких чланова дољега дома.
У тој је скупштини први говорио Гици. Он је
тог нишњава, да треба све странке да се слажу у
питању црквене автономije католичанске. Он је и
ка то да се о том у слоји и са горњим доном ра-
ди. Први ним је посао, вели Гици, да се рогоно-
рско штатуу за избор, које је епископат сачи-
нио. Њему се вели много што-шта на том штатуу
не допада. Свештенство вели ика у заштитеним
писмени свој глас епископу приказати. Морако се
дакле бојати, да није свештенство не ће се тако
лако усудити, да оном човеку даде свога гласа, за
кога зна да није у очима владициним глала рогоно-
рско (да га владица лепо не гледи). Бело би целскод-
није, да се кад при годишњи динтритски избори,
да се ту одна избору кандидати и то већином гла-
сова. Још је томе по наредби епископата са избо-
ром мирјана. Проте, каже се, треба да обиду свој
протопопијат и у сваком месту да се разговоре са
народом и да разберу од њега кога он жеће. Но ту
ће свака обитана обично препоручити кога она по-
знаје и тако се и не десити да све свака за себе

по једног препоруче, и онда по том нема ни један
већину за себе, ил се може десити, да се обитане
поведу за оних, кога им парох ил прота препору-
чи. И у оба случаја није слободан избор, па тек
онда се носе гласова у владичанску столицу, да она
одређи кога хоће. Говорнику се боље допади начин
избора као што он вели „грчко-весељеници“ по-
слањика. У том смислу говореше још неколико за-
ступника и на последику буде закључено, да се епи-
скопат преко фиршиг-примаса умоли, да прописе за
скупштину тако удеси, да више обитана једног
протопопијата по једног посланика бирају, а није
свештенство да у среском збору тајним гласа-
њем бира.

После је изабрана депутација, која ће овај за-
кључак примасу предати. У депутацији су Гици,
граф Зичи, Дем. Хорват, Ал. Бујановић, проф Сир-
маји и Виргил Силаји.

Познати истражна судца Сарваши, добио
је од министарства правде за труд свој при истра-
ги против Карађорђевића 200 фор. награде.

Троједна краљевина.

Један брвојад од 10. маја из Пеште јав-
ља, да се Хрватима обећало да ће се и њиовим же-
љама у адреси изараза дати. Само што се тиче Р-ке
у обће да ће се оставити регионалној депутацији.
Напротив пак што се тиче продаје шума у војеној
граница да ће се усвојити назови хрватског сабора,
— 9. маја приспео је притц Наполеон у Загреб,
а сутрадан је одлучио. Генерал Габленц, који
га је до железнице извратио, по неурећи падне с
коња и пребије ногу.

СЛАВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ.

РУСИЈА. У правителственом совету разминује се
новим законом о штатима.

СТРАНЕ ЗЕМЉЕ.

ГРЧКА. Из Атине 1. маја. Нишу да су добри
изгледи за идући сабор. При изборима скоро нема
нигде немара, јер се влада не меша. Кумундурес у
Месенији, Ломбардос на Занту и остали, које ливи-
старство Бугарисево прошле године из сабора из-
кључило сигурни при предстојећим изборима; тако
ће сигурно и Делеборђе у Мисалуви изпанути.
Бугарисево је отишло на Идру да ради о свом избору,
о ком није двојити, јер од два његова страшна про-
тивника Мијаулије је умро а Кондуриоти задовољан
је са својим послатством у Флоренци.

ТУРСКА. У „Јединству“ читамо ово: Са спора-
ског острва Кааијна пишу „источној кореспонденцији“
париској: У поноћи стигао је Ахмед-паша са
1000 војника регуларних у Хору, пошто је обсадио
окоља брда. Становници се ужаснуше од доласећих
Турака, те се свако уклони у брда. Паша је говио
бегунце, који се његовом војском одделише од
других и догодише се у мраку ужасне сцене између
избеглих жена, деца и турских војника. Жене су
бегале као бесомучне да избегну насиље, и велики
број је пролао. У вароши обсадише војници уласке
и под изговором да истражују кућу покрадоше све
драгоцености.

Г. Мелар, агент енглеске компаније „Мала Азија“
нишљахте спасте се под енглеском заставом али га
војници уапсисе, подраче заставу и разорише му
кућу. Царска фрегата која стајаше у пристаништу
истог острва и саборна црква напунише се брзо
заробљеницима, који надише Турцима у шаке. Ах-
мед-паша међу овима прогласио је нове старешине
и објавио је осталим житељима да ће свакога, који
се не сехте поворити новој власти изгнати из земље
а добра му узантити.

„Источни Весник“ доноси један чланак о коми-
сији у Цариграду, коју је сама влада одредила ради
бугарског црквеног питања, а која не може да
усне ништа, него још већма распаљује и утврђује
бугарски дух да се бори на живот и смрт за своје
народно дело. Чланак је потписао један Бугарин, и
ево шта говори:

„Та комисија постоји већ два и по месеца, а
има већ четири недеље како ништа не ради, осим
што препоручује триљаво надање, потврђује не-
вољне привилегије и подржава распу, која дели
грчки народ од бугарскога и поткопава царство.
Задатак је комисији био, да влади нацрта основу
према начелима правде и духу времена и слободе,
да определи бугарску и грчку епархију према људ-
ству које јој припада.

„Да је такво раздвљење праведно показују и
сами фанариотски комисијари својим ћутљем о тој
тачки, Бугари жерају имати своју цркву и патри-
јарх треба да седи ма у којој вароши на Балкану.“

— Довисни пресив из Букурешта од 20. ов. м.
јавља, да је одбер за уједињење ово дана разаслао
неко писмо свима источним народима. У овоме међу
осталим каже се, како су Турци наговени, да ис-
точно питање, које се једва у нечем стишло, из-
нова распале. Тако су овим народима на спорадски
острвина укратили њихову аутономију. Ахмет-паша
са својом војском учинио је ужасну погубију. Пећи
део становништва мора да се крије по гудурама и
тамо да очекује помоћ од интервенције европске.
И. Криту се онако исто чини од стране Турака, па
се и подижу новона четне. Кад се овако с Хршћа-
нија у турској царевини постопа, онда ништа дру-
го на остаје, него да се хршћански народ што
пре сложе.

Нови Сад 1 маја. У јучерањој главној
скупштини оvd. магистрата и варошког оп-
штинства прочитан је отпис министра унут-
рашњих дела, у коме исти саопштава, да је
с умирењем саслушао, како је ово варошка ре-
стаурација у добром реду одржана, и да је
усљед тога наредити владином поверенику да
у управу вароши изабраног градоначелнику преда.
А у нади, да нови варошки органи довољно
гаранције дају за одржање законитог реда
уклања Фердинанда Аста од даље радње као
кр. повереника, и повраћа вароши њена ау-
тономна права.

Р а з л и ч н о.

— У Петрограду сада постоји Туркестанска из-
ложба, коју свет здраво полази. И цар с породи-
цом ју је полазио.

— 13. априла сарањен је у Петрограду Н. Шер-
бин, познати руски песник, автор „Греческих Сти-
хотворениј“, и мноштва сатирички песама.

— 14. априла одневало се ошло покојном грч-
ком посланику, гр. Метакси, у грчкој цркви у Пе-
трограду. На ореду присуствовао је цар и велики
кнјзови. Тело покојника одривљено је у Атину.

— Варош Кијево, као што се говори, биће про-
мењена у тврђаву за 50—60 љада војске.

— Чети чине велике припреме за петстолетни-
цу Хусову. Свечаности биће у Прагу самом као
месту де је знаменити реформатор живио.

— Предлог чешко-омладинског друштва Сокола,
да се подигне споменик великом народном јунаку
Жижки, наоди по свој чешкој симпатична одзива.

РАСПИС НАГРАДЕ.

Г. Стеван Брањешеввић из Панчева, же-
лећи да би се реперторија позоришна одабра-
ним комадима умножила, одредио је 150 ф.
за изворну драму или шаливу игру из народ-
ног живота; и 50 ф. за превод каквог фини-
јег конверзационог комада или шаливе игре,
најмање у три радње, с тим додатком, да по-
зоришни одсек пресуди дела, која ове награде
уостраже, и да иста дела остану својина спис-
атељева, али да право представљања припадје
срб. нар. позоришту у Новоме Саду.

Дајући ово родољубиво дело на знање по-
зивају се овим сви, који би хтели до спо-
менитих награда доћи, да дела своја до св. Ни-
коле ове године „позоришном одсеку“ у Нови
Сад пошаљу, било безимено, било под својим
именом.

Из седнице позоришног одсека срб. нар.
позоришта у Новоме Саду 9. априла 1869.

Др. Јован Субботић с. р.
Нач. друштва за срб. нар. поз.

Ф. Оберкнежевић с. р.
тајник.

П О З И В.

Илочка господарска подружница држати
ће дне 22. маја (3. јунија) 1869 у Шиду у
дрору пресвијетлог г. Ђорђа Смичкиласа, вла-
дикне крижевачког своју редовну сједницу.

Господа чланови умољавају се, да тим си-
гурније дођу, што се ради о том: има ли ова
подружница у ових садашњих неповољних
околности и даље обстајати, или има ли се до
бољих времена напустити.

Уједно умољава се оно неколико чланова,
да свој приносак, који дугују, још прије ове
сједнице намиришти изволе.

У Ердевику, 9. маја п. н. 1869.

По налогу председничкову,
Ј. К. Томбор,
тајник подружнички.

Књижевне вести.

ОМЛАДИНСКЕ КЊИГЕ.

Јавља се поштовној публици, да је „Омла-
динска Заједница“ за г. 1868.“ из штампе
изашла, и да се сада везује, а од „Омла-
динског Календара“ сада се печата по-
следњи табак и за који дан изаћи ће са свим
готов из штампе.

Чим обе ове књиге готове буду одмах ће
се разашиле њихово започети.

Од књиге „**Какан је ко онако му и
бива**“ штампа се 7-ми табак.

К Њ И Г А:

„**КО ГРЕШИ РОБ ЈЕ ГРЕХУ**“
изшла је из штампе и може се добити код
подписаног по 40 нов.

Предлатницима је иста већ разаслата.

Д. Јосић,
учитељ.

Јављам уписницима за моје песме, да због
нагомилани послова у штампарији мора ми
књига касније изићи него што сам јој рок од-
редила; зато се предплата прима све догод
књига из штампе не изађе.

Драга Дејановића
(Д—ћа).

РЕД ПЛОВИДБЕ

Путнички пароброда из Новог Сада
од 3. априла 1869.

У Земун и Београд: недељом, понедељ-
ником, вторником, средом и суботом. у 8 с. изј.

У Земун Београд и Оршава: четвртком у
1 сат у јутру.

У Пешту: сваки дан у 12 сати у подне.
Прглау се прима само до најпосле пре по
сата пред означеним доласком даље.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Пешта 27. апр. Шен. пот. 88—89 ф.н. 4 ф. 65 н. 86—
89 ф.н. 4 ф. 40 н. бан. 87—89 ф.н. 4 ф. 50 н. 85—89
н. 4 ф. ф. Шеница лошија 82—89 ф.н. 3 ф. 30 н.
88—89 ф.н. 3 ф. 45 н. 84—89 ф.н. 3 ф. 60 н.

Наполица ц. ц. 2 ф. 60—65 н. Реж 78—80 ф. 2
75—85 н. Јечам за рану по каквои 72 ф.н. 1 ф.
75 н. до 2 ф. За пиво 2 ф. 80 н. Зоб 46—50 ф.н.
1 ф. 70 н. — 1 ф. 85 н. Проја 2 ф. 20 н. до 2
ф. 40 н. Релица 6 ф. 75 н. Кукуруз бан. готон
ц. ц. 2 ф. 15—20 н. За мај и Јуни 2 ф. 10—2 ф.
15 н. меров Шпиритус 40 ф. 50—41 ф. Шљавовица
невролази. Славина 32 ф. 50 н. 32 ф. Маст на
месту 42 ф. 50 н. 42 ф. на термине 39 ф. 50 н.
до 39 ф. Шљива од 1867. славонски нема од 1868.
до 39 ф. 50 н. Маџун 5 ф. 50 н. до 8 ф. 50
бос. 8—8 ф. 50 н. Мед оцеџен 17 ф. Шпашарке прве
н, по каквои. Мед оцеџен 17 ф. Шпашарке прве
18 ф. 50 н. Друге 16—17 ф. 50 н.

ОГЛАСИ.

ОБЈАВА.

Од стране средоточнога са-
бора за избор посланика овом
се до обштега знања ставља:
да ће се уписивање бирача 30. маја п. р. т.
год. одпочети, и то за варошане у стану ма-
гистратском, за салашане пак на такозваним
Закимом салашу кроз 14 дана непрестанце свашта
дан од 10—12 пре и од 3—5 сати после подне.
Позивају се дакле сви како ово вар. грађани
и салашани тако и странци, којима у смислу
V. чланка закона 1847. право бирања посли-
ника пристоји, и који ово право уживати желе,
да се код поменутих пописних одбора у
времени од 30-ог маја до 12. јунија тек. г. п.
лично представити уписати даду, с тим циљу
што доцније пријаве ни под којим условом не
ће се моћи уважити.

Из седнице средоточног одбора за избор по-
сланика у Новоме Саду, 7. маја 1869.

Стефан Брановачки, с. р.
председник.

Александар Јовановић, с. р.
перовања. (94.2—3)

Стечај.

Од магистрата слоб. кр. вароши Новог
Сада отвара се стечај на новоустројено звање
чуvara процесa (custos causarum) за годишњим
платом од 800 ф. а вр. за ово звање изиску-
је се, да је дотични молитељ свршен пра-
ник и да је вешт у србском, мађарском и нем-
ачком језику.

Молбенице се могу до последњег овога
месеца код ово варошког градоначелника предати.

Из седнице глав. скупштине држане 4.
маја 1869.

Стеван Брановачки с. р.
градоначелник.

Коста Триџковић
вел. бележник. 96—2—3

Оглас.

Путујући у Париз сврнуо је овде у нашу варош
обсенар Петар Димитријевић, који је ученик
чубеног чаробног вештака Боска с којим је 1843
год. из Новог Сада у свет отишао и по Европи, Ази-
ји и Африки обсенарске представе давао, а и срп-
ске новине из Београда хвале његову лакоћу у ха-
трини и вештини обсенарској приликом представе
његови у Београду. Надајући се, да ће Срби сво-
јим посетама почаствовати човека који је један
у поленутој струци у читавом српству, јавља, да
ће ових дана своје мађиске представе давати.
100—2—2

ОГЛАС.

Административни одбор, „Матице српске“
у Новом Саду даје на знање, да има следеће
просторије на давање у најам:

I. У матичиној (бившој гилминговој) кући:
два дућана, три магацина, два подрума, два
велика стана у првом кату.

Просторије ове издаваће се путем јавно
добровољне лицитације 10 (22) маја т. г. ил
лицу места. Управљајући одбор „Матице срп-
ске“ задржава право лицитацију одобрити или
неодобрити.

II. У кући А. Фернбаха (бившој гроза С-
чења) могу се добити путем погодбе приватно
два велика квартира са принадељећом простор-
ијом. Извешће за све просторије ове може се до-
бити код председника „Матице српске.“ 1—3

ЛОЗОВИ ОД 1864 Г.

Воку се 1. јунија 1869.

ГЛАВНИ ДОБИТ

250,000 Форината

На месечне рате по 6 ф.

Кад се прва рата подорји
има се ома право на све
трећере једног лоза. Кад се
6 фр. пошљу онда се добија
тако звани Ratenbrief.

Алекс. Вишн

БАНКА И МЕНИЧ. РАДЊА
у дун. улици бр. 18—19.
У НОВОМ САДУ.
85—3—3